

A járvány sokkal jobban veszélyezteti a fiatalok munkaerőpiaci esélyeit, mint az egészségét

Szerző: HÉTFA Kutatóintézet¹

A koronavírus-járvány nyomában járó gazdasági válság sokak életére, munkájára és jövedelmére hatással van. A gazdaság bizonyos szektorai egy időre leálltak vagy megtorpantak, aminek következtében sokan veszítik el az állásukat, és kényszerülnek az eredetileg tervezetthez képest más karrierutakra. Kevés szó esik azonban arról, hogy a 25 év alatti generáció munkaerőpiaci lehetőségeit fokozottan érintik ezek a negatív következmények. A HÉTFA Kutatóintézet új gyorselemzése azt vizsgálja, miként hatott a koronavírus-válság a fiatalok álláskeresési, elhelyezkedési lehetőségeire.

A koronavírus-járvány nyomában járó gazdasági válság hatásai eltérően jelentkeznek az egyes generációk körében. A fiatalokat a pandémia egészségügyi hatásai kevésbé érintik, mint az idősebb generációkat: a 25 év alattiak körében a súlyos megbetegedések és halálozások száma elenyésző. De a járványt követő gazdasági és társadalmi hatások több szempontból is súlyos következményekkel járhatnak rájuk nézve.

A digitális oktatás kihívásai

Egy elhúzódó járványügyi védekezés és gazdasági válság hatására kialakulhat egy ún. „lockdown generation”, vagyis „karantán-generáció”, akiknek meghatározó közös élménye a járvány miatti korlátozások időszaka, mely több alapvető változást hozott a mindennapjaikba. A még tanuló fiatalokat a korábban alig vagy sosem próbált oktatási rendszerre való hirtelen átállás állította kihívások elé, különösen a bezártsággal és a kortárs kapcsolatok hiányával kiegészítve. A szakképzésben, felnőttképzésben a gyakorlati oktatás is sok területen leállt, így a diákok egy része kénytelen volt kevésbé felkészülten vizsgázni vagy elhalasztani tanulmányait. A digitális oktatás fokozott nehézségekkel szembesítette (egyúttal a lemorzsolódás esélyét növelte) azokat a diákokat, akik nehezen vagy egyáltalán nem tudtak alkalmazkodni a megváltozott oktatási körülményekhez – akik az elektronikus eszközökhöz való korlátozott hozzáférés miatt eltűntek a tanáraik szeme elől; akiknek hiányzott az iskolai közösség biztonsága és a pedagógusok motiváló ereje.

A dolgozó fiataloknak még nehezebb

A járványügyi zárlat az iskolapadból már kikerült, a munkaerőpiacra éppen belépni készülő vagy már aktív fiatalok számára is komoly nehézségeket okozott és várhatóan fog is a jövőben – az ENSZ munkaügyi szervezete, az [ILO](#) is arra figyelmeztet, hogy a járvány miatt kialakuló gazdasági válság alapjaiban határozhatja meg a fiatalabb generációk munkavállalási lehetőségeit, a karrierutak alakulását.

¹ Az elemzés elkészítésében közreműködtek a HÉTFA Kutatóintézet munkatársai, Koltai Luca és Lócsei Hajnalka.

Válság idején a fiatalok nagyobb eséllyel válnak álláskeresővé

A 2008/09-es gazdasági válság egyik legjellemzőbb trendjének világszerte és Magyarországon egyaránt a 25 év alattiak nagymértékű állásvesztése tekinthető: a korosztály munkanélküliségi rátájának növekedése jóval nagyobb volt, mint az idősebbeké – a fiatalok akár kétszer nagyobb eséllyel váltak álláskeresővé.

A gazdasági visszaesés várhatóan most is súlyosan érinti a fiatal munkavállalókat. Bár hazánkban a vírus előtt a pályakezdő munkanélüliek aránya meghaladta az idősebbek körében mérhetőt, a járványügyi válság egyelőre nem a 25 év alattiak körében járt a legnagyobb arányú munkanélküliséggel: 2020 februárja és májusa között összesen 99 ezer fővel nőtt az álláskeresők száma, ebből 11 ezer fő 25 év alatti. Ha tavaly áprilishoz képest nézzük a regisztrált álláskeresők számának változását, szintén nem a 25 év alattiak körében regisztrálták a legnagyobb emelkedést, hanem a 25-34 korúak körében (59%-os növekedés) – a fiatalabbaknál 36% volt ez az arány.

Az Európai Unió országaiban a hazaival ellentétes trend érvényesül: a 25 év alatti fiatalok körében regisztrálták a legnagyobb arányú növekedést az álláskeresők közt az elmúlt hónapokban. Az [Eurostat adatai szerint](#) 2020 februárja és májusa között összesen 545 ezer fővel nőtt az álláskeresők száma, a 25 év alattiak 126 ezerrel voltak többen. Annak, hogy hazánkban nem az uniós tendencia figyelhető meg, legvalószínűbb oka a 25 év alattiak körében tapasztalható alacsony regisztrációs hajlandóság. Sokan nem jelennek meg az álláskereső statisztikában – vannak, akik azért nem regisztrálnak, mert nem rendelkeznek az álláskeresési járadékra való jogosultsághoz elegendő munkaviszonnyal, de a hivatali ügyintézésben való járatlanság is többieket visszatart.

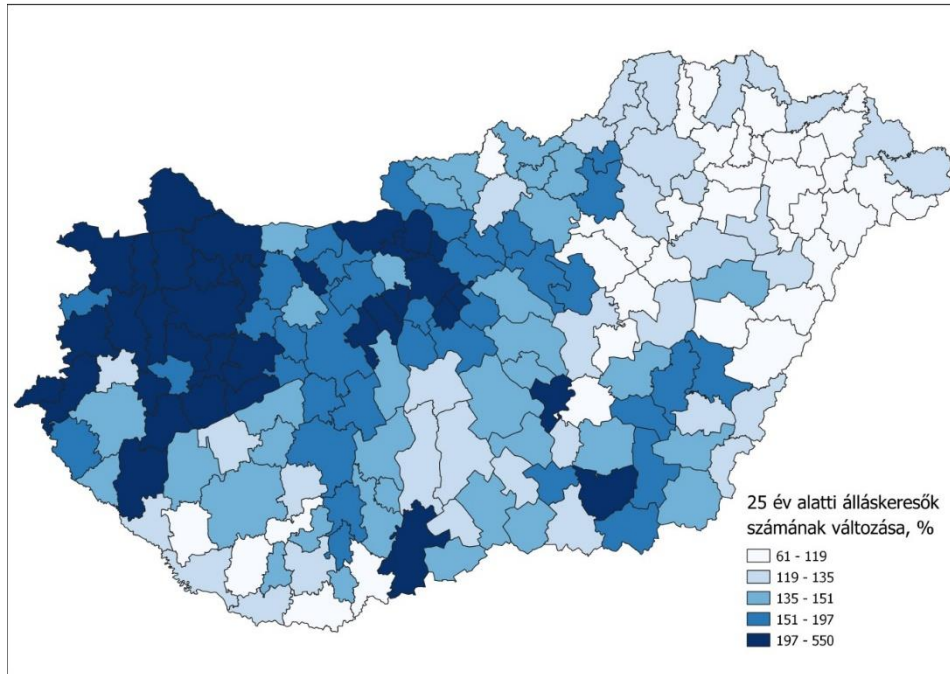
1. ábra, Az álláskeresők kor szerinti megoszlása

Korosztály	Álláskeresők száma (2020 május)	Százalékos változás (2019 májusához képest)
<=19 éves	9165	112%
20-24	38871	143%
25-34	77940	159%
35-44	79210	150%
45-54	78348	152%
>=55 éves	79734	123%
Összesen	363268	143%

Győr-Moson-Sopron megye fiataljait érinti leginkább a válság

Magyarországon a regisztrált 25 év alatti álláskeresők száma Győr-Moson-Sopron megyében nőtt a legnagyobb arányban: idén májusban négyszer annyian voltak, mint tavaly májusban. Veszprém megyében közel háromszoros, míg a Vas, Zala és Komárom megyékben hozzávetőlegesen kétszeres a számuk.

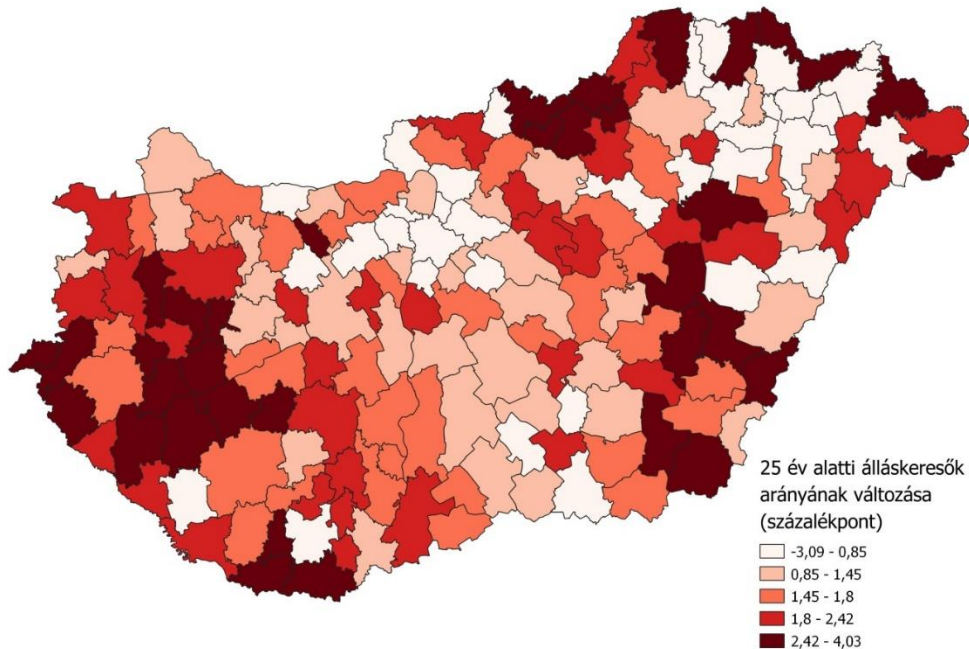
2. ábra, A 25 év alatti álláskeresők számának változása 2020 májusában 2019 májusához képest

Forrás: NFSZ

A 25 év alatti álláskeresők aránya a nyugati országrészekén túl Észak-Magyarország és Dél-Alföld több járásában növekedett. A legnagyobb emelkedést a Devecseri, Marcali, Cigándi és Sellyei járásban regisztrálták, de a Balaton környéki járásokban is jelentős a munkanélküli fiatalok arányának fokozódása.

3. ábra, A 25 év alatti álláskeresők arányának változása 2020 májusában 2019 májusához képest

Forrás: NFSZ

A járványnak kitett ágazatok és a sérülékeny jogviszonyok miatt kerül legtöbbször veszélybe a fiatalok állása

Számos tényező áll annak hátterében, hogy a fiatalok fokozott munkaerőpiaci nehézségekkel szembesülnek koronavírus-válság idején. Egyrészt, felülreprezentáltak azokban az ágazatokban és munkakörökben, amelyeket a legnagyobb mértékben sújt a járvány – világszerte és Magyarországon egyaránt. 2019-ben hazánkban az összes foglalkoztatott 6%-a volt 15-24 év közti; a kereskedelemben 8%, művészeti területen 10%, szálláshely és vendéglátás terén 14% volt a 25 év alatti dolgozók aránya.

Másrészt, a fiatalok körében gyakoribbak az olyan sérülékeny jogviszonyok, mint a diákszövetkezeti szerződés, alkalmi munkavállalói jogviszony, kölcsönzéses foglalkoztatás, vállalkozói szerződés vagy fekete foglalkoztatás. Az ilyen formában dolgozók könnyebben veszítik el állásukat, mint a teljes munkaidőben, munkaszerződéssel foglalkoztatottak – a munkaadók könnyebben szüneteltethetik a megbízásokat, csökkenthetik a munkaidőt. Az ILO globális felmérése szerint azon fiatalok körében is drasztikusan csökkent a fizetett munkaórák száma, akik meg tudták őrizni a munkahelyüket (globális átlagban 23%).

4. ábra, A 25 év alatti munkavállalók aránya az egyes ágazatokban

	Fiatalok aránya 2019-ben (%)	Foglalkoztatás %-os változása (KSH)
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	8%	-35,7%
Egyéb személyi szolgáltatás	3%	-17,9%

Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	2%	-12,2%
Ingtalanügyletek	1%	-11,6%
Kereskedelem, gépjárműjavítás	17%	-8,8%
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	3%	-5,8%
Szállítás, raktározás	4%	-5,2%
Építőipar	10%	-5,0%
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	4%	-4,9%
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	3%	-4,0%
Feldolgozóipar	26%	-4,0%
Ipar	3%	-3,7%
Információ, kommunikáció	3%	-1,5%
Oktatás	2%	-1,0%
Mezőgazdaság, erdőgazdaság, halászat	5%	-0,3%
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	2%	-0,3%
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalom-biztosítás	6%	-0,1%
Nemzetgazdasági ágak együtt	6%	-5,8%

Forrás: KSH

A munkanélküli pályakezdés az egész karrierre kihat

Messzemenő hatásokkal jár, ha a fiatalok munkanélküliként kezdik pályájukat. Sok fiatal a sikertelen próbálkozások hatására elveszíti álláskeresési motivációját, vagy a képzettségénél alacsonyabb munkát vállal el, ami a későbbi karrierútját és kereseti kilátásait is jelentősen befolyásolja. Egy, a 2008/09-es gazdasági válság kapcsán készült tanulmány kimutatta, hogy az USA-ban az ezekben az években pályakezdő fiatalok jövedelme még tíz évvel később is jelentősen elmaradt a várhatótól.²

A koronavírus-válság miatt várhatóan sok magyar fiatal kezdi idén karrierjét munkanélküliként. Hazánkban a legtöbb pályakezdő jellemzően június/július és szeptember folyamán lép be a munkaerőpiacra – tavaly ezekben a hónapokban havonta közel 5000 fiatal regisztrált álláskeresőként (összehasonlításként: a 2009-es válságévben közel két-háromszor annyian, havonta 10-15 ezren). 2020 májusában 23 ezer pályakezdő, vagyis munkatapasztalattal nem rendelkező fiatalot regisztráltak – közel felük nem rendelkezik az általános iskolánál magasabb végzettséggel. Akik hosszabb időre

² H. Schwandt and T. von Wachter: “Unlucky cohorts: Estimating the long-term effects of entering the labor market in a recession in large cross-sectional data sets”, in Journal of Labor Economics (2019, Vol. 37, No. S1), pp. S161–S198.

inaktivitásban ragadnak, könnyen elveszíthetik tudásukat, önbizalmukat – ebből az ún. „nem dolgozó nem tanuló” (NEET) életformából nagyon nehéz kitörni.

5. ábra, A pályakezdő és nem pályakezdő álláskereső iskolai végzettsége

Iskolai végzettség	Pályakezdő		Nem pályakezdő	
	2019. havi átlag	2020. I-V. hó átlag	2019. havi átlag	2020. I-V. hó átlag
<=8 általános	49%	46%	38%	33%
Szaktanácsképző, szakiskola	15%	14%	25%	28%
Középiskola	32%	35%	28%	32%
Felsőfokú	4%	4%	8%	7%

Forrás: NFSZ

A munkaerőpiaci aktivitás támogatása lehet az egyik kulcs

A korábbi válság tapasztalatai alapján egyértelmű, hogy a koronavírus-járvány idején kiemelt figyelmet kell fordítani a fiatal munkavállalókra, különösen a pályakezdőkre. Ennek egyik fő pilléréként a frissen végzett, vagy az állásukat elvesztő fiatalok számára olyan munkaerőpiaci szolgáltatásokat lenne szükséges elérhetővé tenni, amelyek segíti az aktivitás fenntartását – komplex programokkal kell segíteni, hogy az álláskereső minél előbb képzésbe vagy munkatapasztalat szerzésben vehessenek részt. ([A HÉTFA 2019-ben tett ajánlásokat](#) a tartós munkanélküli, fiatal és 50 év feletti álláskeresővel kapcsolatban.) Másik fontos szempont, hogy a lehető legtöbb fiatal esetén meg kell előzni, hogy pályájukat álláskeresőként kezdjék.

Az Európai Bizottság új programot indít a fiatalok támogatására, az [Ifjúsági Foglalkoztatási Támogatás – Híd a munkahelyekhez a következő generáció számára](#), mely a munkahelyhez vezető utat kívánja megerősíteni a fiatalok számára. A program kiterjeszti a 2013 óta működő, [Ifjúsági Garancia programot](#), amely hazánkban jelenleg is segíti a fiatalokat, s mely szélesebb körre céloz, a 15-29 évesek bevonásával. A program célja, hogy a nyilvántartásba vételt követően négy hónapon belül állás vagy továbbtanulási lehetőséget kapjanak a résztvevők. Emellett idén nyáron újra elérhető a [Nyári Diák munka Program](#), ami a még nappali tagozatos diákoknak nyújt lehetőséget nyári munkatapasztalat szerzésére.

Továbbá a Bizottság szorgalmazza, hogy a tagállamok a „NextGeneration EU” eszközön és a jövőbeli uniós költségvetésen keresztül növeljék az ifjúsági foglalkoztatás támogatását – céljuk, hogy a tagállamok 22 milliárd eurós EU-finanszírozást fordítsanak az ifjúsági foglalkoztatás terén megvalósuló programokra.